

stå mycket glest, och man torde kunna räkna med att högst ett tiotal runor ha gått förlorade genom att blockets vänstra del har sprängts bort. De första runorna ha säkerligen innehållit ett namn, som möjligen har varit det, åtminstone i runinskrifter i sydöstra Uppland och nordöstra Södermanland, väl belagda kvinnonamnet *Ingipora*. Inskriftens början skulle då ha lytt: **ikipura + lit + akua + at**.

Om faderns namn veta vi endast, att det har slutat på **r**, och att det troligen har varit ett jämförelsevis kort namn.

795. Breds kyrka.

Pl. 111.

Litteratur: B 636, L 738, D 1: 94. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 4, bl. 70; Kyrkoinventarium 1829 (ATA); G. O. Hyltén-Cavallius, Om Runorna (i: Läsnings för Folket af Sällskapet för nyttiga Kunskapers spridande, Stockholm 1842), s. 51 f. (omtryckt i J. G. Carlén, Svenska Familjboken, 4. bandet, Stockholm 1852, s. 158 f.); Handlingar i ATA 1941, 43, 45.

Äldre avbildningar: J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 636); bläckteckning i Kyrkoinventarium 1829 (ATA).

Runstenen står på kyrkogården, 11 m. S om kyrkans västra ingång, vid kyrkogårdsgångens östra kant.

Ransakningarna 1667—84: »J Bogårdz Muren finnes een Runesteen, bemerkelsen weeten ingen». — På träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* finnes bläckanteckningen »Bredz Bogårdz-mur. Åsunda härad» (B 636: »Breds Sockn. Bogårdsmur»; L 738: »I Kyrkogårdsmuren»). — I *Kyrkoinventarium* 1829 omtalas, att på kyrkogården »finnas inga andra minnesmärken än en i Borggårdsmuren inmurad Runsten» ... I *Sveriges runurkunder* uppger Dybeck, att stenen »finnes i södra kyrkogårdsmurens yttre sida, invid och till höger om porten.» Stenen flyttades genom Riksantikvarieämbetets försorg till sin nuvarande plats år 1945. Någon uppgift om var stenen ursprungligen har varit rest finnes ej.

Tyvär är stenen avslagen nedtill och i högra kanten, varigenom en del av ristningen har gått förlorad.

Grå granit. Höjd 1,28 m., bredd 1,17 m. Ristningen är djup och tydlig; linjerna är breda, mjukt rundade.

Inskrift:

+ **pikbyrn** + **lit akua** + **sten** + **yfti** + **suni** + **sino** +
 5 10 15 20 25 30

Pingbiörn let haggva stæin æftir syni sina.

»Tingbjörn lät hugga stenen efter sina söner.»

Till läsningen: Inskriften börjar och slutar med sk. 2 **i** är ej stunget, ej heller 3 **k**. 5 **y** är stunget med ett kort lodrätt streck. I 7 **n** utgår bst vinkelrätt från hst; även om andra **a**- och **n**-runor gäller detsamma. 9 **i** når ej ramlinjerna. Sk saknas efter 10 **t**. 17 **e** har förlorat nedre delen; i kanten av bortfallet finnes möjligen ett spår av pricken. 18 **n** har förlorat nedre delen av hst. 19 **y** är tydligt stunget. Sk efter 22 **i** är skadat. 24 **u** är ej stunget. 30 **o** är djupt och tydligt. — Hadorph: 17 **i**, 19 **u**, 20 **k**; sk utelämnas efter 22 **i**. — Teckningen i *Kyrkoinventarium* är utförd av en oövad runläsare och är därför på många punkter felaktig; ett antal runor ha dessutom överhoppats. Runföljden 1—7 **pikbyrn** läses emellertid riktigt. — Dybeck: 17 **i**.

Fig. 239. U 795. Breds kyrka. Efter B 636.

G. O. Hyltén-Cavallius lämnar i *Om Runorna* (1842) följande upplysning om en tradition rörande U 795: »Någon gång har man hos allmogen antecknat versar, hvilka skulle varit ristade på stenar; men oftast äro alldeles oberoende af den på hällen befintliga runskriften. Då dylika genom sägen fortplantade minnesversar i mera än ett hänseende äro anmärkningsvärda, skola vi här anföra ett exempel. Uti Breds kyrka i Upland finnes en runhäll, hwilken äger följande inskrift: **pikbyrn lit akva stin yfti syni sino**, eller Tingbjörn lät hacka sten efter sina söner. Nämnde runsten uppgifwes af de kringboende bönderna innehålla följande genom urminnes sägen bewarade vers:

I Engestada kringla,
i Niende haga hörne,
Der ligger en sten,
Under stenen står en kista,
Uti kistone ligger ett svärd.
Ho gräfwer mot udd, blifwer död,
Ho gräfwer mot egg, blifwer skadd,
Ho gräfwer mot hjälte [handkaffe], behåller guld.

Af samma beskaffenhet äro de bekanta wersarne, som hänföras till 'stenen i Grönan dal' i Jemtland m. fl., hvilka genom sitt innehåll röja en sednare tillkomst. De synas wara en dunkel erinran af fornålderns bruk att wid resta, äfwen oristade stenar, fästa något qwäde, ursprungligen egnadt åt den afidne, hwars minne genom wårdstenen skulle upplifwas.»

Mansnamnet *Pingbjörn* är eljest icke belagt i runinskrifter. Förleden *ping-* är däremot känd från t. ex. namnet *Pingfastr*; se U 48.

Det är egendomligt, att namnen på de två sönerna icke omtalas. Dybeck har observerat detta och förmodar, »att namnen m. m. finnas ristade å stenens inåtvända sida.» Så är tyvärr ej fallet. Möjligen har minnesmärket efter sönerna bestått av två runstenar, och namnen ha i

så fall stått på den andra, sedan länge försvunna stenen. Vi skulle då ha haft en motsvarighet till t. ex. Norrby-stenarna (U 766 och 767). Anledningen till att man kan komma att tänka på dem är, att U 795 med all sannolikhet är utförd av samme ristare. Inskriften på parstenarna vid Norrby omtalar emellertid tydligt och klart, att det är fråga om två stenar — **lit + akua + steno + tuo** — medan U 795 endast talar om en sten — **lit akua + sten**.

Det kan knappast råda någon tvekan om att U 795 är ristad av Livsten. Att Brate icke har hänfört ristningen till denne ristare beror säkerligen endast på att han aldrig har undersökt originalet. Ornamentik, runformer, huggningsteknik o. s. v. tala för att Livsten har hållit i mejseln.

796. Sparrsätra kyrka.

Pl. 111.

Litteratur: D 1: 92. Kyrkoinventarium 1829 (ATA); R. Dybeck, Svenska run-urkunder 2 (1857), s. 25 n:r 80, Reseberättelse 1858, s. 11 (ATA); UFT h. 3 (1873), s. 70; S. B. F. Jansson, Runinskriftsinventering i Uppsala län 1941 (ATA).

Äldre avbildning: Dybeck, teckning (i Svenska run-urkunder och D 1: 92).

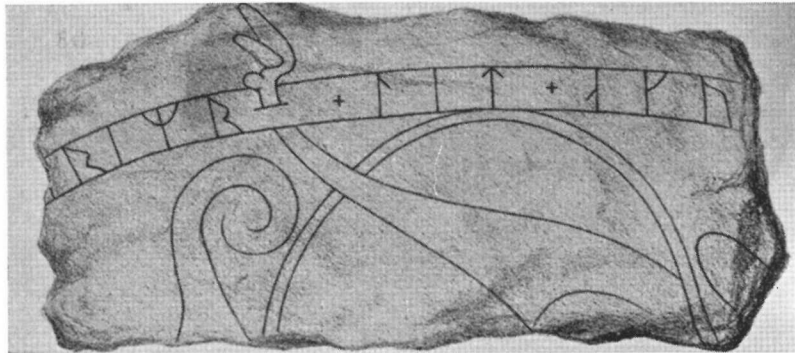

Fig. 240. U 796. Sparrsätra kyrka. Efter Dybeck, Svenska run-urkunder.

Runstensfragmentet sitter inne i kyrkan, fastmurat i södra väggen, i pelaren närmast S om ingången.

Enligt *Kyrkoinventarium* 1829 är »Uti kyrkans södra mur, der tillbyggnaden börjat, ... en del af en runsten inmurad, på hviken blott några få oläsliga runor kunna upptäckas.» — I *Svenska run-urkunder* (1857) behandlar Dybeck »en föga betydande del af en runsten, inmurad i Sparrsätra kyrkas södra vägg, innantill.» Samma platsuppgift återfinnes i *Sveriges runurkunder* och i *UFT*.

I *Runinskriftsinventeringen* 1941 anmärktes, att »endast sex runor (**lit + aku**) äro synliga.» I inventeringen föreslogs, att »stenen göres åtkomlig för undersökning, genom träpanelens avlägsnande.» År 1946 frilades stenen genom Riksantikvarieämbetets försorg.

Grå granit. Mått 1,07 × 0,40 m. Ristningen är tydlig, med breda, rundade linjer.

Inskrift:

... rimr + ⁵lit + ¹⁰aku ...

... let haggva ...

»... lät hugga ...»